

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ЗМІСТУ РЕФЛЕКСИВНОГО КОМПОНЕНТА ГОТОВНОСТІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглядається структура готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до інноваційної діяльності. Особлива увага приділяється аналізу та теоретичному обґрунтуванню рефлексивного компонента готовності до інноваційної діяльності. Означений компонент визначає характер оцінки майбутнім вихователем себе як суб'єкта інноваційної професійної діяльності.

Ключові слова: інноваційна педагогічна діяльність, готовність до інноваційної діяльності, майбутні вихователі дошкільних навчальних закладів, рефлексивний компонент готовності.

Інноваційна педагогічна діяльність – особливий вид творчої діяльності, який спрямований на оновлення системи освіти. Така діяльність є наслідком активності людини, що виявляється не стільки у пристосуванні до зовнішнього середовища, скільки у перетворенні його у відповідності з особистими і суспільними потребами та інтересами. У структурі професійно спрямованої особистості педагога готовність до інноваційної діяльності розглядається як показник його здатності нетрадиційно, по-новому вирішувати актуальні проблеми, поставлені перед сучасною освітою вимогами особистісно орієнтованої освіти.

Досліджуючи наукові підходи до визначення компонентів готовності майбутнього фахівця до інноваційної діяльності, цікавим уявляється структура даного утворення, представлена О.Козловою. Зокрема, в аспекті зазначеного, важливим для інноваційної спрямованості викладача (вихователя) вважаємо філософський компонент, що передбачає виведення вчителя з «власного педагогічного контексту» на філософський рівень осмислення сутності його професії, що веде до усвідомлення ним змін освітніх цілей. Креативний компонент автор визначає в якості інновативного способу буття вчителя в професії, бажання й уміння створювати нову педагогічну реальність на рівні мети, змісту, технологій різноманітних освітніх процесів і систем, його відкритість до новизни. Здатність до особливого мислення, що передбачає відсторонений погляд на педагогічну реальність, історико-педагогічний досвід, на власну особистість як носія певної професійної позиції представлена у вигляді рефлексивного компоненту. Важливості в аспекті реалізації інновацій автор надає валеологічному компоненту, в аспекті якого інноваційна діяльність не повинна наносити шкоду ані учню, ані вчителю, ані школі, ані суспільству. При цьому місією вчителя, за думкою науковця, має стати недопущення індивідуально-особистісних руйнувань на жодному з рівнів: фізіологічному, психічному, соціальному, моральному, ментальному [4].

У дослідженні Л.Козак в аспекті готовності викладачів дошкільної педагогіки та психології до інноваційної діяльності виділено ціннісно-мотиваційний; інформаційно-когнітивний; операційно-діяльнісний; особистісно-креативний, професійно-рефлексивний компоненти. Пояснюючи таке своє бачення структури готовності педагога до інноваційної діяльності, науковець зауважує на тому, що зазначене утворення виявляється у визнанні значущості інноваційної професійної діяльності, спрямованості на формування й розвиток інноваційної особистості студента та власний саморозвиток; обізнаності щодо освітніх інновацій та розвитку інноваційних процесів у вищій та дошкільній освіті; привласненні образу структури інноваційної діяльності викладача; оволодінні технологіями інноваційної професійної діяльності; активності та здатності здійснювати інноваційну професійну діяльність з урахуванням суспільних цінностей та цінностей окремої особистості; здатності до творчого мислення, активної особистісної позиції у реалізації інноваційних пошуків, позитивному ставленні до себе та обраної діяльності; прагненні до особистісного та професійного розвитку і самовдосконалення [3].

Л.Петриченко визначає інноваційну компетентність учителя як складну, інтегративну якість фахівця, що зумовлюється особливостями інноваційної діяльності передусім її творчим характером та спрямованістю на дослідно-експериментальну роботу). У структуруванні цієї якості автор визначає чотири компоненти: теоретично-змістовий (базовий), професійно-діяльнісний (практичний), професійно-дослідний (творчий) і професійно-особистісний [8]. Інноваційна компетентність учителя – це система мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує здійснення ним усіх етапів інноваційної професійної діяльності: від моделювання та прогнозування до впровадження нововведення [5, 35-36].

Зважаючи на аналіз авторських уявлень про структуру готовності до інноваційної педагогічної діяльності, а також на важливість для педагога сформованості у нього особливого інновативного типу мислення, компонентами готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до інноваційної діяльності визначаємо когнітивно-креативний та операційний, які відносимо до теоретико-практичного блоку готовності, та ціннісно-мотиваційний і рефлексивний, що поєднуються у психологічний блок готовності до інноваційної діяльності.

Метою нашої статті є теоретичне обґрунтування рефлексивного компонента у структурі готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до інноваційної діяльності.

Виокремлення означеного компонента у готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до інноваційної діяльності пов'язуємо із двома аспектами. По-перше, для особистості, що спрямована створити та впровадити у життя нове, важливістю набуває необхідність бути готовою протистояти спротиву від основної маси середовища, обумовленого психологічним законом комфортності існування. По-друге, для будь-якої інновації існує ризик залишитись невизнаною через невміння інноватора реагувати на зауваження, критику, а отже важливою стає постійна рефлексія процесу реалізації інновації та результатів інноваційної діяльності.

Рефлексія розглядається науковцями як здатність людини міркувати над тим, що вона робить; звертатися до початку своїх думок, дій; уміння приймати позицію стороннього спостерігача. Л. Рибалко пояснює природу рефлексії у професійній самореалізації майбутнього вчителя як здатність мислити, що сприяє осмисленню потреби і результатів професійної самореалізації; свідомий процес, який позитивно впливає на усвідомлення майбутнім вчителем необхідності найповнішого саморозкриття в процесі фахової підготовки; самоспостереження, що є методом професійної самореалізації майбутнього вчителя; здібність звертатися до власної «самості», аналізувати знання про власне «Я»; вихід за межі безпосереднього, що розширює освітній простір професійно-педагогічної самореалізації майбутнього фахівця; самостворювальний процес, який породжує нові знання про власні можливості професійної самореалізації майбутнього фахівця» [10, 265-266].

Сучасні педагогічні дослідження представляють рефлексивний компонент як важливу деталь формування певного особистісного утворення. Зокрема, Т. Яблонська визначає рефлексивний компонент як окремий блок здібностей, пов'язаних з певною системою зв'язків, та як рівень (модуль) педагогічних здібностей [11]. При цьому науковець акцентує увагу на своєрідності рефлексивної діяльності, що виявляється на межі задатків та здібностей в інтелектуальному розвитку, екзистенційно-практичному спрямуванні, мотивації до самопізнання та самореалізації особистості. А. Крохмаль визначає рефлексію власних досягнень компонентом професійного самовдосконалення студентів вищих навчальних закладів [7].

Науковці зосереджують увагу на дослідженні особливостей педагогічної рефлексії, визначаючи її важливість для професійної діяльності. Педагогічна рефлексія представляється інтегративною якістю особистості, що виявляється у рефлексивній поведінці на основі рефлексивних знань, ставлення до рефлексивних умінь та рефлексивної діяльності. Знаходження педагогом нового сенсу власної діяльності через осмислення власної позиції в проблемно-конфліктній ситуації позначається на розвитку професійної рефлексії. Погоджуючись із такою науковою позицією, підкреслимо, що процеси конфлікту й, внаслідок його усвідомлення, перегляду ціннісної системи педагогічної діяльності, саме й може стати рушійною силою створення інновацій, що можуть бути для вихователя як продуктом досягнення конкретної педагогічної мети, так і способом професійної самореалізації. Зазначена позиція є суголосною із думкою А. Бізясвої щодо визначення педагогічної рефлексії як здатності педагога до аналізу, осмислення й конструювання ціннісної основи своєї діяльності, заснованої на відображенні себе як суб'єкта діяльності, особистості й індивідуальності в системі суспільних відносин, що виявляється у сформованості компонентів: соціального (аналіз підстав власних соціальних взаємодій з учнями), предметно-змістовного (аналіз власної професійної діяльності в навчанні учнів), власне рефлексивного (аналіз власного професійного саморозвитку) [1].

Отже, рефлексія у педагогічній діяльності представляється процесом усвідомлення та осмислення педагогічних проблем, їх аналізу та визначення нових шляхів та перспектив їх вирішення.

В аспекті організації інноваційної діяльності слушною вважаємо позицію К. Вазіної, яка акцентує увагу на діяльнісному аспекті рефлексії й розглядає її як основний елемент у системі діяльності, що виконує складну функцію саморегуляції людини у світі. При цьому, на думку науковця, рефлексія виникає тоді, коли має місце відхилення від зразка-норми діяльності людини, коли усвідомлюється незадоволеність власною діяльністю або зразком. Рефлексія блокує діяльність за старими зразками і відкриває нові шляхи для мислення і дії [2]. Отже, визначаємо актуальність рефлексивного компоненту готовності до інноваційної діяльності, оскільки саме завдяки рефлексії збуджуються процеси креативного мислення людини.

У дослідженні О. Резван представлено ґрунтовне дослідження рефлексії в аспекті розвитку професійно-особистісної позиції майбутнього фахівця. Науковець зауважує, що упродовж рефлексивного процесу особистості одночасно відбувається кілька процесів: емоційна оцінка, намагання зрозуміти власні мотиви, вчинки, розробка стратегії поведінки, яка ґрунтується на мотивах. Саме функціональність рефлексії, за думкою автора, визначає її обов'язковим критерієм будь-якого наукового дослідження. При цьому рефлексія пов'язується зі спроможністю людини здійснити корекцію особистої діяльності [9].

В аспекті теми дослідження зауважуємо на неабиякій ролі рефлексії у процесах досягнення успіху педагога в соціальних відносинах. При цьому підкреслимо значущість рефлексивних умінь вихователів-інноваторів, оскільки саме соціальні орієнтири (очікування значущих інших, їхні оцінки і ставлення стосовно того, яким чином відбувається діяльність) стають зовнішніми чинниками рефлексії й збуджують педагогів до корекції діяльності в межах інноваційних процесів, у результаті чого збільшується ймовірність досягнення успіху. Неабиякого значення надаємо також внутрішнім рефлексивним чинникам (думкам, особистісним якостям, емоційним станам, актуальним і потенційним можливостям) – усвідомлення й аналіз яких також сприяє корекції діяльності.

Слушною для нашого дослідження вважаємо також думку науковців щодо ролі рефлексії у протистоянні особистості бар'єрам діяльності. При цьому рефлексія використовується для реконструкції труднощів, усвідомлення їх передумов та фіксації знань із власного досвіду щодо їх подолання. У процесі рефлексії інноваційної діяльності відбувається фіксація уваги на перепоні, що гальмує процес або знижує його результат (бар'єр), педагог-інноватор залучається до аналізу альтернативних шляхів досягнення мети, актуалізації додаткових ресурсів, починає коригувати зміст інновації тощо – тобто виявляє певну гнучкість у процесі задля досягнення результату.

Узагальнення розуміння науковцями ролі рефлексії у якісному перетворенні професійної діяльності дає можливість виокремити основні причини її збудження: бар'єр, проблему, суперечність. Цікавим щодо зазначеного аспекту вважаємо підхід В. Корнещук, яка характеризує рефлексію професійної діяльності, визначає її «потенційне» і «актуальне» поля. До «актуального» поля науковець відносить один із компонентів діяльності, який є причиною проблеми й предметом особливої уваги фахівця, підлягає докладному аналізу, виокремленню сильних і слабких боків, тобто стимулює пошук нових шляхів вирішення проблеми. Всі інші компоненти діяльності при цьому залишаються на периферії свідомості, не зазнають творчого перетворення – існують у полі «потенційної»

рефлексії [6, 260]. Вбачаємо можливість перенести представлену ідею до проблеми інноваційної педагогічної діяльності, в якій «актуальним полем» стає середовище, в якому зароджується, збуджується й реалізується інновація, а «потенційним полем» – те середовище, де ця інновація може розповсюдитись у разі ефективної реалізації та високого рівня комунікативної активності її автора.

Найвищим результатом рефлексії в інноваційній діяльності можна вважати такий її спосіб, коли педагог-інноватор не лише аналізує те, що вже сталося, але й може гіпотетично уявити те, що лише може статись, проаналізувавши різні можливі сценарії розвитку подій і визначивши ймовірно найсприятливішу форму організації діяльності. Отже, йдеться про рефлексивні здібності майбутнього вихователя, що включають здатність творчо, по-новому осмислювати і долати проблемні ситуації, виходити із внутрішніх конфліктів, набувати нові сенси і цінності.

Зауважуючи на проблемі виникнення потреби створення інновацій, слід виокремити ще один аспект, що представляє актуальність рефлексії для педагога. Так, уваги заслуговує розвиток уміння вихователя дошкільного навчального закладу зосереджуватись на моменті інтуїтивного невдоволення результатами, усвідомлювати цей свій стан невдоволення й, нарешті, внутрішньо переглядати всі гіпотези щодо нових шляхів, які мають якісно змінити результати. При цьому педагог-інноватор має навчитись відсікати ті з них, які здаються мало правдивими, та приймати рішення стосовно усвідомленої проблеми виважено, обґрунтовано, враховуючи різні їх варіанти.

Отже, початком рефлексії в інноваційній діяльності є її зупинка через усвідомлення певної проблеми, яка не дозволяє досягти ефективного результату – певного роду суперечність. Ця проблема знижує результативність вмотивованої, але здійснюваної застарілими способами діяльності, а значить народжує нову потребу – змінити способи досягнення мети. Тобто рефлексія стає джерелом народження ідеї про залучення інновацій для досягнення мети кращим, ефективнішим способом.

У дослідженні О. Резван самосвідомість, самоаналіз, самооцінка та самопізнання представляються як важливі чинники професійної рефлексії [9]. Цілоком погоджуючись із цим, зауважуємо на тому, що у підготовці майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до інноваційної діяльності свідоме ставлення до своєї професійної діяльності має виявлятися у здатності критично оцінити стереотипи професійної діяльності (ставлення до кожної прийнятої суспільством, професійною спільнотою думки щодо суб'єктів, результатів, чинників цієї діяльності); потреба у самопізнанні відбиває розуміння майбутніми вихователями суперечностей між рівнем особистісної готовності до інноваційної діяльності та оцінкою цього рівня з боку професійної групи; самоаналіз і самооцінка мають тяжіти до адекватності як у особистісному аспекті, так і в аспекті оцінки готовності до сприйняття інновацій об'єктами професійної діяльності у конкретному середовищі.

Отже, рефлексивний компонент готовності до інноваційної діяльності визначає характер оцінки майбутнім вихователем себе як її суб'єкта.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бизяева А.А. Рефлексивные процессы в сознании и деятельности учителя: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Анна Александровна Бизяева. – СПб., 1993. – 238 с.
2. Вагина К.Я. Педагогический менеджмент: (концепция, опыт работы) / К.Я. Вагина, Ю.Н. Петров, В.Д. Белиловский. – М.: Педагогика, 1991. – 265 с.
3. Козак Л.В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх викладачів дошкільної педагогіки та психології до інноваційної професійної діяльності: дис. ... доктора пед. наук, 13.00.04 / Л.В. Козак; Київський університет імені Бориса Грінченка. – К., 2015. – 555 с.
4. Козлова О.Г. Підготовка вчителя до інноваційної діяльності в системі післядипломної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / Олена Григорівна Козлова; Інститут педагогіки АПН України. – К., 1999. – 20 с.
5. Коновальчук І.І. Теоретичні та технологічні засади реалізації інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах: дис. ... докт. пед. наук: спец. 13.00.01 / І.І. Коновальчук; Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Житомир, 2015. – 516 с.
6. Корнещук В.В. Теорія та практика формування професійної надійності майбутніх спеціалістів соціометричної сфери діяльності: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Вікторія Вікторівна Корнещук. – Одеса, 2009. – 434 с.
7. Крохмаль А.М. Формування потреби у професійному самовдосконаленні студентів вищих технічних закладів освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Алла Миколаївна Крохмаль. – Харків, 2012. – 202 с.
8. Петриченко Л.О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної діяльності в позааудиторній роботі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Лариса Олексіївна Петриченко; Кіровоградський державний педагогічний університет імені В. Винниченка. – Кіровоград, 2007. – 20 с.
9. Резван О.О. Теоретико-методичні засади формування професійно-рефлексивної позиції майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Оксана Олексіївна Резван. – Х., 2016. – 457 с.
10. Рибалко Л.С. Акмеологічні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 / Людмила Сергіївна Рибалко. – Х., 2008. – 457 с.
11. Яблонська Т.М. Розвиток здатності до рефлексії в професійному становленні особистості вчителя початкових класів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогическая психология» / Т.М. Яблонська. – К., 2000. – 20 с.

REFERENCES

1. Bizyayeva A.A. Refleksivnyye protsessy v soznanii i deyatel'nosti uchitelya: diss. ... kand. psikholog. nauk: 19.00.07 / Anna Aleksandrovna Bizyayeva. – SPb., 1993. – 238 s.
2. Vagina K.Ya. Pedagogicheskiy menedzhment: (kontseptsiya, opyt raboty) / K.Ya. Vagina, Yu.N. Petrov, V.D. Belilovskiy. – M.: Pedagogika, 1991. – 265 s.

3. Kozak L.V. Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maybutnikh vykladachiv doshkil'noyi pedahohiky ta psykholohiyi do innovatsiyanoi profesiyanoi diyal'nosti: dys. ... doktora ped. nauk: 13.00.04. / L.V. Kozak; Kyuyivs'kyu universytet imeni Borysa Hrinchenka. – K., 2015. – 555 s.
4. Kozlova O.H. Pidhotovka vchytelya do innovatsiyanoi diyal'nosti v systemi pislyadyplomnoyi osvity: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: spets. 13.00.01. / Olena Hryhorivna Kozlova; Instytut pedahohiky APN Ukrayiny. – K., 1999. – 20 s.
5. Konoval'chuk I.I. Teoretychni ta tekhnolohichni zasady realizatsiyi innovatsiy u zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh: dys. ... dokt. pedahoh. nauk: spets. 13.00.01. / I.I. Konoval'chuk; Zhytomyr's'kyu derzhavnyy universytet imeni Ivana Franka. – Zhytomyr, 2015. – 516 s.
6. Korneshchuk V.V. Teoriya ta praktyka formuvannya profesiyanoi nadiynosti maybutnikh spetsialistiv sotsionometrychnoyi sfery diyal'nosti: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04/ / Viktoriya Viktorivna Korneshchuk. – Odesa, 2009. – 434 s.
7. Krokhal' A.M. Formuvannya potreby u profesiyonomu samovdoskonalenni studentiv vyshchyykh tekhnichnykh zakladiv osvity: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 / Alla Mykolayivna Krokhal'. – Kharkiv, 2012. – 202 s.
8. Petrychenko L.O. Pidhotovka maybutn'oho vchytelya pochatkovoyi shkoly do innovatsiyanoi diyal'nosti v pozaaudytorniy roboti: avtoref. dys... kand. ped. nauk: spets. 13.00.04. / Larysa Oleksiyivna Petrychenko; Kirovohrads'kyu derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni V. Vynnychenka. – Kirovohrad, 2007. – 20 s.
9. Rezvan O.O. Teoretyko-metodychni zasady formuvannya profesiyano-refleksyvnoyi pozytsiyi maybutnikh fakhivtsiv avtomobil'no-dorozhn'oyi haluzi: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04 / Oksana Oleksiyivna Rezvan. – Kh., 2016. – 457 s.
10. Rybalko L.S. Akmeolohichni zasady profesiyano-pedahohichnoyi samorealizatsiyi maybutn'oho vchytelya: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04 / Lyudmyla Serhiyivna Rybalko. – Kh., 2008. – 457 s.
11. Yablons'ka T.M. Rozvytok zdatnosti do refleksiyi v profesiyonomu stanovleni osobystosti vchytelya pochatkovykh klasiv: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. psykol. nauk: spets. 19.00.07 «Pedahohycheskaya psykholohyya» / T.M. Yablons'ka. – K., 2000. – 20 s.

И.Н. ДИЧКОВСКАЯ. ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ СОДЕРЖАНИЯ РЕФЛЕКСИВНОГО КОМПОНЕНТА ГОТОВНОСТИ К ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ

В статье рассматривается структура готовности будущих воспитателей дошкольных образовательных учреждений к инновационной деятельности. Особое значение уделяется анализу и теоретическому обоснованию рефлексивного компонента готовности к инновационной деятельности. Данный компонент определяет характер оценки будущим воспитателем себя как субъекта инновационной профессиональной деятельности.

Ключевые слова: инновационная педагогическая деятельность, готовность к инновационной деятельности, будущие воспитатели дошкольных образовательных учреждений, рефлексивный компонент готовности.

I.M. DYCHKIVSKA. THE THEORETICAL JUSTIFICATION OF THE CONTENT OF THE REFLECTIVE COMPONENT OF READINESS FOR INNOVATIVE ACTIVITY OF FUTURE EDUCATORS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The summary. In the article the structure of readiness of future educators of preschool educational institutions to innovative activity have been discussed. Special attention is paid to the analysis and theoretical justification of the reflexive component of readiness for innovative activities. This component determines the nature of the assessment the futures educators himself as the subject of the innovative professional activities.

Key words: innovative pedagogical activity, readiness for innovative activities of future educators of preschool educational institutions, reflexive component of readiness.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. І.С. Войтович.

Одержано редакцією 24.05.2017 р.

УДК: [373. 5. 011. 3 - 051: 73/76]: 005. 591. 6.

Л.А. ЯНЦУР

ІННОВАЦІЙНО-ПОШУКОВА РОБОТА ПЕДАГОГА З МЕТОДИКИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ДИТИНСТВА

У статті розкриваються особливості інноваційно-пошукової роботи педагога дошкільного навчального закладу з методики образотворчої діяльності. Визначені шляхи підвищення ефективності розвитку зображувальних і творчих здібностей дітей на етапі раннього і дошкільного дитинства. Відмічається необхідність інноваційної діяльності педагога як елемента його професійності.

Ключові слова: інноваційно-пошукова робота, образотворча діяльність, творчі здібності, діти раннього і дошкільного віку, принцип інтеграції, нетрадиційні техніки.

Сучасний стан системи освіти не задовольняє багатьох, як педагогів так і батьків, і потребує свого удосконалення. Зростає значення творчої ініціативи педагогів у пошуку нової стратегії і тактики демократизації та гуманізації педагогічного процесу. В «Положенні про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» [3] вказується на розроблення, поширення та застосування освітніх інновацій. Як зазначає І. М. Дичківська, «інновація – нововведення, зміна, оновлення, новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях» [2]. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом пошуків, передового педагогічного досвіду окремих педагогів, науковців, вчених і цілих колективів. На думку Г.В. Сухорукової [5], категорія «інноваційна діяльність»

© Л.А. Янцур, 2017